

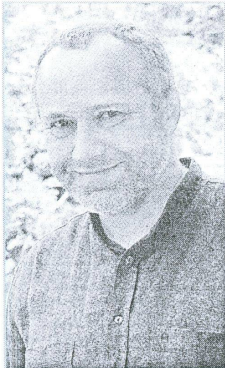
Budoucnost ekologického zemědělství

Nejen odborná veřejnost se často ptá, jakou budoucnost má ekologické zemědělství a jaká by měla být role státu při rozvoji tohoto oboru. Spotřebitelé se zase zajímají o to, jak mohou sledovat původ produkce a jak dopadly úřední kontroly ekologického zemědělství. Na tyto otázky odpověděl Ing. Jiří Urban z Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského v Brně, který spolupracuje i s Ministerstvem zemědělství.

Eva Seifertová

Jaká je pozice ekologického zemědělství (EZ) v České republice v očekávání změn dotační politiky od roku 2014?

Má to dvě strany mince. Na jedné straně trochu zklamání očekávání ohledně domácí certifikované bioprodukce. Máme málo podniků na orné půdě, zelení a ovocnáři zaměřených na tržní produkci. Na druhé straně motivační dotační programy v rámci agroenvironmentálních opatření Programu rozvoje venkova docílily toho, že je ekologicky obhospodářováno více než deset procent zemědělské půdy, což představuje velmi silnou výchozí pozici i pro očekávané změny ve společné zemědělské politice, včetně Programu rozvoje venkova. S ekologickým zemědělstvím je třeba počítat nejen při plánování dotací, ale jako s tržně zaměřeným oborem i při tvorbě profesionálního odborného a servisního zájmu. Podle zkušeností z České republiky na začátku devadesátých let a ze zahraničí ani případné změny v dotačních titulech nepovedou ke zpětné konverzi ekofarem na konvenční způsob hospodaření. Nárůst ploch se může zastavit, ale bude docházet ke zkvalitnění oboru. Zemědělci poznávají, že ekologické metody jsou většími i ekonomicky efektivní. Nebudou opouštět to, co se naučili, navíc odbyt se stále zlepšuje. Pozitivní roli hraje i společný trh Evropské unie, například biobilaniny teď není žádný problém prodat u nás i v zahraničí. V České republice operuje minimálně

Ing. Jiří Urban, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Brno

v ekologickém zemědělství by měly být dotovány, jen pokud budou zatíženy dobytím z ekologického chovu, trvalé kultury, například sady, by měly ještě před uzavřením závazku prokázat určitou kvalitu. To jsou ale jen předpoklady, jakým směrem se asi povedou diskuse při přípravě nových opatření.

Bude hrát stát v dalším rozvoji ekologického zemědělství důležitou úlohu?

Stát musí zajistit základní pravidla, jejich kontrolu a fungující strukturu. Nemusi ale už za zemědělce organizovat odbyt nebo například budovat servisní organizace (krmivářství, produkce bioosiv, poradenství). Velkou výhodou ekologického zemědělství je, že je závazně definováno na úrovni Evropské unie nařízeními rady a Evropské komise. V České republice pak tyto pří-

dem na dotace v rámci nových agroenvironmentálních opatření (AEO).

Z pohledu ekozemědělců je důležité, že stát jejich hospodaření zákonně upravuje a kontroluje, takže mají v rukou argumenty pro daňové poplatníky a hlavně pro spotřebitele, kteří mají jisté vyšší důvěry ke kontrolám bioprodukce s garancí státu.

Můžete shrnout dosavadní výsledky úředních kontrol ekologického zemědělství?

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ) byl pověřen výkonem úřední kontroly ekologického zemědělství od roku 2010, máme tedy za sebou zkušenosti z delegovaných kontrol za jeden rok (jsou prováděny pro SZIF jako kontrola dotačního titulu Ekologické zemědělství v rámci AEO). Letos jsme již provedli třicet zimních kontrol podniků s chovy skotu. Pro spotřebitele je dobrou zprávou, že nebyly zjištěny prohřešky, které by porušily základní principy ekologického zemědělství, jež ekozemědělci mají plnit. Naši inspektoři nezjistili závažná porušení směrnic ekologického zemědělství, které jsou pro spotřebitele zásadní a kterými se ekologické zemědělství nejvíce odlišuje od konvenční produkce. Nebyly zaznamenány vážné problémy s používáním nepovolených hnojiv a pesticidů, ani s používáním GMO či hormonů. Také nadstandardní podmínky pohody zvířat, jak je definují základní požadavky ekologického zemědělství, se dodržují, například výběhy i v zimě, pastva, žádné křivé chovy či poutání zvířat.

ohrožení spotřebitelů. Konkrétně to byla problematika výjimek na bioosiva, úpravy zvířat, dokumentace, jako je popis ekofarmy (článek 63 nařízení Evropské komise ES č. 889/2008), evidence hnojení, nesoulad s LPIS, pastva konvenčních zvířat, nepoužívání preventivních metod při potlačování škůdců, chorb a plevelů, nevhodující oševní postupy, výskyt nepovolených doplňkových látek v minerálních krmivech (lizech), nedostatečné oddělení konvenční a ekologické části podniku, například při skladování krmív. Při zjištění nepovoleného hnojení nebo použití pesticidů šlo jen o ojedinělé případy. Je třeba připomenout, že kromě úředních kontrol (asi pět procent podniků ročně – ty by musel SZIF z důvodu kontroly AEO stejně vykonat nebo zadat) jsou všichni ekozemědělci ještě kontrolováni jednou ročně pověřenou privátní akreditovanou certifikační organizací ekologického zemědělství (KEZ, ABCert nebo Biokont). To je spolu se státním dohledem a skutečností, že se k ekologickému zemědělství hlásí zemědělci dobrovolně, již slušná garance pro spotřebitele v dnešní době, obecně plně nedávěry a populačních zvrát.

Kontroly ekologického zemědělství jsou také pojistkou proti případným negativním kampaním vedeným proti ekologickému zemědělství a kvalitě biopotravin. Ostatně už to bylo jednou mediálně využito, když naše média rozvířila britskou studii FSA (Food Standards Agency) o „záporné“ kvalitě biopotravin. Vysvětlující kampaň ministerstva zemědělství uvedla skutečnosti na pravou míru i díky poukázání na existenci státní supervize kontroly ekologického zemědělství (<http://www.bio-info.cz/zpravy/ekologicke-zemedelstvi-resenim-aktualnich-problemu>).

Na co se tedy zemědělci mají připravit?

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský vykoná i letos většinu úředních kontrol ekologického zemědělství podle výběru platební agentury (SZIF), menší část podniků vybere sám podle rizikové analýzy, vypracované ve spolupráci s příslušným odborem ekologického zemědělství českého ministerstva zemědělství. Již jsem zmínil zimní kontroly farem s chovem skotu, kontrolou ustájení, výběhů a krmení, včetně krmných doplňků (odběry vzorků na GMO a mykotoxiny). Další skupinou jsou podniky s tržními plodinami na orné půdě a trvalé kultury (vínice a sady), kde budeme provádět odběry vzorků z důvodu kontroly případného používání přípravků na ochranu rostlin nepovolených v ekologickém zemědělství. Ve spolupráci se SZIF budeme kontrolovat i ekologické sady (je jejich více než 5000 hektarů) se zaměřením na provádění preventivních opatření požadovaných v ekologickém zemědělství, například na způsob odplevelování.

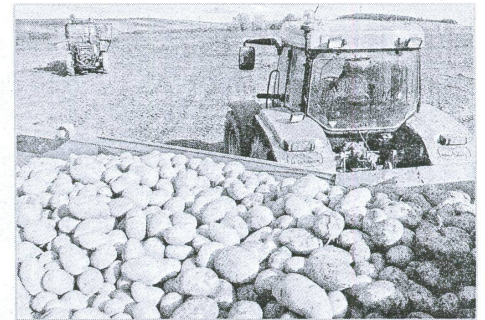
Takže není co zlepšovat v tomto způsobu hospodaření?

Samozřejmě je co zlepšovat, v roce 2010 bylo úřední kontrolou ekologického zemědělství zaznamenáno 26 porušení, pět případů bylo řešeno uloženími nápravného opatření, dvanáct případů bylo předáno ministerstvu zemědělství jako podnět ke správnému řízení. Jednalo se zejména o porušení, která mají více vztah k vypláceným podporám, a nejednalo se přímo o klamání či

Jaké budou priority při realizaci Akčního plánu rozvoje ekologického zemědělství v letech 2011 až 2015, který koncem loňského roku přijala česká vláda?

Nový Akční plán ekologického zemědělství je skutečně dobrý a komplexní strategický dokument. Ministerstvo nyní ustanovuje odbornou komisi pro jeho plnění, která je složena ze zástupců

o možnosti doplňkových informací vedle povinného značení biopotravin novým logem Evropské unie. Kromě kódu kontrolní organizace se vedle loga uvádí, zda se jedná o produkci Evropské unie, respektive mimo Evropskou unii. Důležité je však možnost uvést zemi původu. Pozor, nejedná se o údaj, kde byla biopotravina zpracována nebo zabalena, ale je to údaj o původu suroviny. To je přece zásadní in-

Sklizení brambor na ekofarmě Sasov

Foto Václav Hubata-Vacek

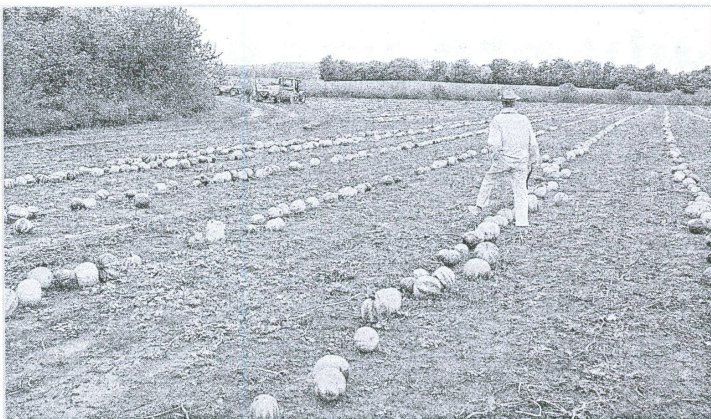
ekozemědělců, poradců, výzkumu, kontroly i státní správy, včetně resortu životního prostředí. Komise musí stanovit priority. Neptáje jen o peníze na realizaci programů, které se podle obecných priorit Akčního plánu ekologického zemědělství musí teprve vypracovat. Z pohledu ÚKZÚZ by mělo být jednou z priorit i řešení situace s absolutním nedostatkem bioosiv v ČR. Náš odbor osiv a sadby vede sice národní databázi nabídky bioosiv, ale ta je stále téměř prázdná. Trh s bioosivy nefunguje a hlavní prací odboru je „jen“ vypisování výjimek na nemožená konvenční osiva. Tato situace je neudržitelná i z pohledu srovnání se sousedními státy Evropské unie. Takových „horlých brambor“ najdeme jistě více. V období platnosti minulého akčního plánu byl vypracován a státem financován Program ekologického zemědělství zaměřený na marketing a odbyt. Ministerstvo ale není jediným zodpovědným subjektem za realizaci Akčního plánu ekologického zemědělství, je to v zájmu všech aktérů, včetně ekozemědělců a obchodníků s biopotravinami.

Často padají názory, že je třeba zemědělskou produkci opět intenzifikovat, aby se odstranil hlad ve světě. Je tedy z celosvětového hlediska ekologické zemědělství perspektivní?

Jistě je třeba mít takové zemědělství, které dokáže uživit populaci a umožní odstranit hlad ve světě. Rovněž FAO došlo však k názoru, že potraviny je třeba vyprodukovat v místě jejich spotřeby a že potravinovou pomoc chudým zemím je efektivní poskytovat jen v případě nouze vyvolané živelními nebo válečnými událostmi. Intenzifikace produkce potravin? Ano, ale musí jít o moderní a udržitelné metody, respektující ekologické vztahy intenzifikace. Tyto metody využívá i ekologické zemědělství. Není na rozdíl od zastaralého konvenčního zemědělství založeno na intervenci, například na chemické ochraně rostlin nebo minerálním hnojení, jde o upřednostňování úrodnosti půdy, preventivních opatření a ekologické rovnováhy. Nemusi jít jen o ekologické zemědělství, jak ho chápeme my podle našich evropských norem. Jisté je, že agrochemické vstupy jsou i z důvodu růstu cen energie a omezenosti zdrojů surovin stále dražší. Na nich už nemůže být postaveno zemědělství budoucnosti. Uvádí to též zpráva OSN z konce loňského roku: „Ekologické zemědělství může zdvojnásobit produkci potravin“. Důležité je, že nové metody, například v ochraně rostlin, šlechtění či vývoji mechanizace, vycházející z ekologického zemědělství jsou použitelné i v moderním zemědělství obecně.

Hodně se hovoří o tom, že české zemědělství ohrožují dovozy potravin ze zahraničí, a o propagační českých potravin, jaká je situace v případě biopotravin?

Na tuto otázku bych se chtěl podívat z pohledu spotřebitele. To, že se potraviny (včetně biopotravin) prodávají převážně prostřednictvím obchodních řetězců, supermarketů a hypermarketů, je realita. Všichni tam chodíme nakupovat. Řetězce zkrátka mají své požadavky, například na stálá množství dodávek po celý rok, ceny, značení. Osobně oceňuji prodej ze dvora, farmářské trhy, specializované bioprodávky, české potraviny. Ale i v supermarketu již nyní můžeme svým nákupem cíleně podporovat české biopotraviny. Za tím se jen velmi málo

Dýně v ekologickém zemědělství na jižní Moravě

Foto Luboš Pražák

pět profesionálních výkpných organizací zaměřených na znižení z ekologického zemědělství.

Podle mého názoru ne každý zemědělec, certifikovaný podle evropských standardů ekologického zemědělství, musí mít automaticky právo na dotaci, respektive na její stejnou výši. V rámci agroenvironmentálních opatření by měli být do budoucna preferováni ti, kteří zaručí kvalitu hospodaření nad běžný standard. Například by měli být výhodnější žadatelé s uzavřenými ekofarmami, travní porosty

mo aplikovatelné právní předpisy ještě doplňuje zákon o ekologickém zemědělství, jehož novela se právě dostává do Poslanecké sněmovny. Podle ní jsou ekozemědělci v nesporné výhodě před integrovaným zemědělstvím, kterému tyto zákonné normy chybí. Navíc nové směrnice Evropského parlamentu a rady 2009/128/ES, o udržitelném používání pesticidů, zvyšuje základní závazné nároky na všechny zemědělce, takže bude obtížné nastavit vyšší požadavky integrované produkce s ohle-